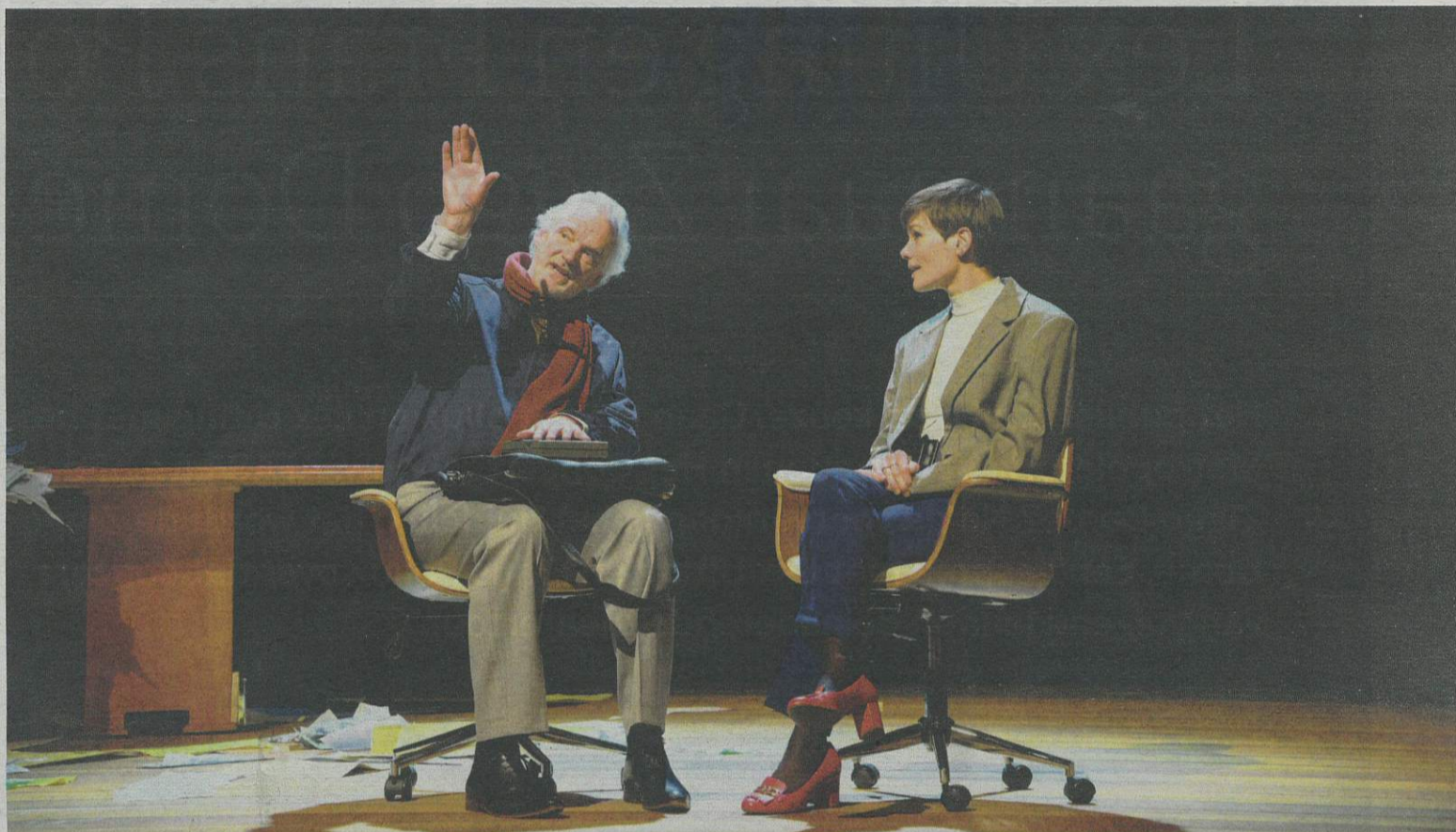

cultuur & media

RECENSIE

Sonja Barend slaat de plank mis over 'Sonja'

Had Sonja Barend een punt toen ze twee weken geleden afstand nam van het toneelstuk over haar leven? Dat was de vraag die iedereen bezighield tijdens de première van *Sonja* zondag in Amsterdam. Het antwoord? Een luid en duidelijk 'nee'.

Stefan de Walle en Angela Schijf in het toneelstuk 'Sonja' FOTO ANNEMIEKE VAN DER TOGT

Dat Sonja Barend zich twee weken voor de première van het toneelstuk over haar leven terugtrok, is te merken in het *De La Mar* in Amsterdam. Daar waar de beroemdheden normaal gesproken over elkaar heen zouden zijn gebuiteld, is het nu opvallend rustig. Geen rode loper. Uit respect voor het misnoegen bij de vrouw over wie dit stuk gaat. De vraag die boven de markt hangt: had Sonja Barend een punt? Gaat het toneelstuk waarin Angela Schijf haar vertolkt, inderdaad te veel over haar tv-leven en te weinig over haar persoonlijke zoektocht naar antwoorden? Want dat was in het kort Barends kritiek. Het boek waarop het toneelstuk werd gebaseerd, gaat vooral over haar familiegeschiedenis. Meer specifiek over haar vader die tijdens de Tweede Wereldoorlog van de ene op de andere dag verdween en nooit meer terugkeerde uit Auschwitz. En over de raadsels en mysteries daarover die Barend haar hele leven zouden bezighouden. Het toneelstuk zou in Barends ogen juist te veel focussen op de tv-icoon Sonja Barend.

Te weinig tv
Om maar meteen met de deur in huis te vallen. De kritiek van Sonja Barend is verre van terecht. Sterker nog, als er iets valt aan te merken op het stuk, is het juist dat de Sonja Barend van de tv wat onderbelicht blijft. Wat maakte haar zo'n vakvrouw? Waarom keken er vijf miljoen mensen naar haar programma's op tv? Wat is de reden dat we anno 2025 nog steeds een Sonja Barend Award voor het beste tv-interview van het jaar uitreiken? Wie met die vragen naar het toneelstuk *Sonja* komt, kon nog weleens teleur-

TIM GEURTS
★★★★★
Gezien: Sonja
Door: Toneelgroep Maastricht en Senf Theaterpartners
Waar: De la Mar, Amsterdam (19 januari)
Nog te zien in Limburg: Kerkrade (8 februari), Roermond (13 februari), Weert (19 februari), Maastricht (26 en 27 maart) en Venlo (25 april)

gesteld huiswaarts keren. Die antwoorden blijft *Sonja* namelijk schuldig. Haar tv-carrière komt wel voorbij, maar staat in dienst van dat andere verhaal. Het verhaal over de vrouw die op tv alles en iedereen de maat durft te nemen, maar in de beslotenheid van het eigen huis nooit de vragen durft te stellen waarop ze zo dolgraag de antwoorden wil hebben. Want waarom werd er nu precies op de deur geklopt? Waarom zei haar vader meteen 'je ziet me nooit meer terug'? En waarom moest ze zelf op tienjarige leeftijd ontdekken dat ze Barend met de achternaam heette en dus geen kind van haar stiefvader was?

Vragen stellen
Het zijn vragen die haar hele leven bleven spoken in het hoofd van Sonja Barend, maar die ze maar niet

kon stellen of beantwoord kreeg. Hoe anders was dat op tv. De plek waar Barend alles ter tafel durfde te brengen. Niets ging ze uit de weg, zelfs geen interview met de toen voortvluchtige crimineel Stanley Hillis. Misschien wel Barends beroemdste interview, en toch heeft dat het toneelstuk niet gehaald – op één keer de naam Stanley Hillis na dan. Het laat zien dat regisseur Servé Hermans niet voor het makkelijke scoren is gegaan, de tv-carrière juist niet leidend heeft gemaakt. Wanneer er tijdens de voorstelling de tv-studio wordt ingedoken – live vanuit de Rode Hoed – is dat voor een interview met Pim Fortuyn. Ook zo'n iconisch tv-fragment, omdat de later vermoorde politicus tijdens dat gesprek daadwerkelijk van mening verandert. Toch ligt de focus ook nu weer op wat dat interview met Sonja Barend persoonlijk doet. Bijna zonder het te merken verandert het gesprek met Fortuyn in een gesprek met Barends vader Daniël. De vragen die ze de politicus toeschreeuwt zijn niet voor de politicus bedoeld, maar voor de man die ze nooit heeft gekend.

Meerdere rollen
Dat werkt omdat twee van de drie acteurs meerdere rollen spelen. Angela Schijf is Sonja Barend, maar Stefan de Walle (vooral iconisch vanwege zijn rollen als Sinterklaas en Kees Flodder) en Chava voor in 't Holt vertolken meerdere personages. Onder wie die van de moeder van Barend. Opvallend want de grande dame van de Nederlandse tv had vooraf duidelijk aangegeven dat ze haar moeder niet op het podium wilde zien. „Daar zou ik niet tegen kunnen”, zei ze er ruim een halfjaar geleden over. Dat was een sterkere

reden geweest om af te haken dan de reden die ze uiteindelijk opgaf. Die dubbelrollen werken overigens uitstekend. Stefan de Walle is ronduit groots als een toevallige voorbijganger bij de tram, vader Daniël, Pim Fortuyn, een journalist die Sonja Barend interviewt en de priester die de begrafenis van Sonja's moeder verzorgt. De acteur geeft het toneelstuk humor mee – inclusief de verwijzing 'dag hoor' naar zijn rol als Sinterklaas – en doorbreekt regelmatig de vierde wand: dan mogen tijdens de voorstelling de lampen ineens aan en spreekt hij het aanwezige publiek direct toe.

De Walle is daarmee het geweten van het stuk. Wanneer Sonja Barend van onmacht bijna uit elkaar valt, omdat haar overleden vader zich niet aan de feiten houdt wanneer hij haar verhaal vertelt, is het De Walle die de kern raakt: „Feiten geven informatie, verhalen geven betekenis”. Je zou bijna denken dat het een hoodschap van de makers aan Sonja Barend zelf is. Maar navraag leert dat de terugtrekking van Sonja Barend niet meer tot veranderingen in het stuk heeft geleid. Is *Sonja* uiteindelijk het ultieme monument voor Sonja Barend geworden? Ja en nee. Meteen in het begin van het stuk zegt Barend dat haar vader haar eigenlijk Sarah in plaats van Sonja had willen noemen. Het lijkt erop dat Angela Schijf dat ook in haar rol gebruikt. De actrice speelt geen kopie van Sonja Barend. Enkel wanneer de tv-lichten op het toneel aangaan en de talkshow begint, kruipt Schijf even echt in de rol van de Sonja Barend die wij zo goed kennen.

Kritiek
De Sonja Barend die we in de anderhalf uur durende voorstelling verder nauwelijks te zien krijgen. In die zin is het toneelstuk *Sonja* misschien wel meer het verhaal van Sarah Barend. De vrouw die de vijf miljoen kijkers niet kennen, maar die wel een mooi verhaal te vertellen heeft over de vraag wat de waarheid nu precies is, over een generatie mannen en vrouwen die altijd is blijven zwijgen, en over vergeving. Maar doet het de tv-icoon Sonja Barend ook eer aan? Misschien wel iets te weinig. En dat maakt de kritiek van Sonja Barend alleen maar wonderlijker.

Angela Schijf speelt geen kopie van Sonja Barend. Enkel wanneer de tv-lichten op het toneel aangaan en de talkshow begint, kruipt Schijf even echt in de rol van de Sonja Barend die wij zo goed kennen.